

**RĂSPUNSUL GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA PE
MARGINEA RAPORTULUI CPT, EFECTUAT ÎN URMA
VIZITEI DELEGAȚIEI OFICIALE A CPT DIN PERIOADA 27-31
IULIE 2009¹**

¹ Notă:

În conformitate cu prevederile art. 11, § 3, al Convenției europene pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, numele anumitor persoane nu a fost indicate.

În conformitate cu articolul 10 al Convenției Europene pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Comitetul European pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT) la 24 noiembrie 2009 a expediat autorităților moldave un raport efectuat urmare a vizitei din perioada 27-31 iulie 2009, care conține o serie de recomandări.

În vederea realizării recomandărilor prevăzute în raportul nominalizat, au fost întreprinse următoarele acțiuni.

Punctul 10, Punctul 8

CPT recomandă ca, în timpul așteptării construcției noilor instituții de detenție preventivă, autoritățile moldovenești să întreprindă pași direcționați spre transferarea responsabilității pentru IDP Ministerului Justiției. Mai mult, Comitetul ar vrea să primească informația la zi privitor la progresul realizat în vederea construcției noilor instituții de detenție preventivă subordonate Ministerului Justiției.

Totodată, CPT solicită autorităților moldovenești să întreprindă acțiuni determinate pentru a implementa pe deplin recomandările făcute în urma acestei vizite și în rapoartele precedente, în scopul de a combate relele tratamente din partea poliției și a asigura răspunderea acestora.

În scopul realizării acestei prevederi, recomandată de către CPT atât în urma vizitei din iulie 2009, cât și reiterată în vizitele anterioare ale Comitetului, a fost constituit un grup de lucru interministerial în sarcina căruia a fost pusă examinarea posibilităților și determinarea procedurii de transmitere a Izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI în subordinea MJ. Grupul de lucru a concluzionat imposibilitatea transferării Izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI în subordinea MJ, înaintând propunerea de construcție a Caselor de arest.

În acest sens, Ministerul Justiției susține necesitatea promovării Concepției de reformare a sistemului penitenciar în vederea construcției a 4 case de arest în 4 raioane ale Republicii, modernizarea izolatoarelor de urmărire penală din raioanele Bălți, Cahul, Rezina și construcția unui nou penitenciar cu capacitatea de 2500 locuri în mun. Chișinău.

Ca urmare a celor expuse mai sus construcția caselor de arest este considerată o prioritate, fiind inclusă drept obiectiv în mai multe documente strategice de ordin național.

În vederea implementării acestui obiectiv, în anul 2008, au fost finisate lucrările de proiectare a Casei de arest. Proiectul-tip al Casei de arest pentru 2500 locuri, elaborat de INCP „URBANPROIECT”. În rezultat, Proiectul de execuție „Casa de arest pentru 2500 locuri” ob.nr.15160 a fost recomandat spre aprobare cu costul de deviz orientativ în prețurile curente (trimestrul IV 2008) - 94 957,88 mii lei(ce constituie circa 6 mln. euro).

În repetate rânduri, Ministerul Justiției și Departamentul Instituțiilor Penitenciare au intervenit către autoritățile administrației publice locale ale orașelor menționate cu adresări în vederea examinării posibilității alocării unor asemenea loturi de teren. Până în prezent, doar Consiliul municipal Comrat a alocat un teren cu suprafața de 3 ha pentru construcția Casei de arest și este în derulare procedura de alocare a unui teren în orașul Orhei.

În scopul identificării surselor financiare pentru realizarea acestui obiectiv de către MJ și DIP au fost expediate mai multe solicitări către donatori și ambasade străine pentru acordarea suportului în construcția Caselor de arest.

Totodată menționăm că la momentul actual este formulat documentul concept pentru prioritățile Guvernului Republicii Moldova, care necesită finanțare externă din partea donatorilor, fapt ce va fi prezentat la 24 martie 2010 la Bruxelles în cadrul reuniunii cu Prim-ministru.

Punctul 11

CPT recomandă ca autoritățile moldovenești să ia toate măsurile necesare întru asigurarea că persoanele în stare de arest administrativ să-și ispășească pedeapsa în instituțiile penitenciare.

De menționat, că conform prevederilor art. 338 Cod de executare, prin prisma ordinului intern al MAI, din luna noiembrie 2009 persoanele în privința cărora a fost aplicat arestul contravențional sunt escortate spre detenție în instituțiile penitenciare de tip semiînchis.

În vederea realizării recomandării date, începând cu luna noiembrie 2009, în conformitate cu prevederile Codului Contravențional al RM, administrația penitenciarelor a început să primească deținuții cărora instanța de judecată le-a aplicat pedeapsa arestului administrativ. Din luna noiembrie 2009 până la 25. 01. 2010 în penitenciarele republicii au fost primite 191 persoane cărora le-a fost aplicată sancțiunea arestului contravențional. În prezent în penitenciare în baza unei hotărâri contravenționale, execută această sancțiune privativă de libertate 15 persoane. Dat fiind faptul că la moment nu sunt înregistrate careva deficiențe a acestui mecanism, DIP va continua în viitor să asigure punerea în executare a arestului administrativ pentru persoanele ce vor fi condamnate la o astfel de sancțiune.

CPT recomandă ca procurorii și judecătorii să fie încurajați și deosebit de vigilenți în ceea ce privește aplicarea de către poliție a dispozițiilor Codul Contravențional pentru a eluda durata custodiei poliției în ceea ce privește suspectii criminalii. De asemenea se face trimitere la punctul 34 în ceea ce privește accesul la un avocat.

La acest compartiment au fost întreprinse măsuri corespunzătoare respectării prevederilor legislației naționale, îmbunătățirii condițiilor de detenție a persoanelor arestate și deținute în izolatoarele de detenție provizorie.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 165 Cod procedură penală, constituie reținere - privarea persoanei de libertate, pe o perioadă scurtă de timp, doar nu mai mult de 72 de ore, în locurile și în condițiile stabilite prin lege. Considerăm că această perioadă dă posibilitate organului de urmărire penală să acumuleze materialul probatoriu pentru a vedea necesitatea aplicării față de bănuit sau învinuit a măsurii preventive-arest preventiv. Ținând cont de situația specială pe care o au minorii în procesul penal, după modificările operate, s-a redus termenul de reținere, astfel, acesta constituind 24 de ore.

Punctul 16

Comitetul reiterează recomandarea ca toți ofițerii de poliție să primească, la intervale regulate, instrucții ferme de "toleranță zero" de rele tratamente, inclusiv prin adoptarea unei declarații la cel mai înalt nivel. Ar trebui să se precizeze încă o dată că actele autorilor de rele tratamente, precum și cele analogice, vor face obiectul unor sancțiuni severe.

De asemenea, Comitetul recomandă ca metodele folosite de către membrii BPDS "Fulger" și a forțelor de poliție implicate în reținerea persoanelor în contextul unei situații de control a mulțimii să facă obiectul unei supravegheri independente mai strânse și mai eficiente.

O atenție deosebită în acest sens, se acordă examinării integrale a petițiilor cetățenilor privind încălcările admise de către colaboratorii de poliție. Urmărind scopul realizării integrale a recomandărilor Comitetului European pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, sunt organizate și efectuate controale inopinate în vederea preîntâmpinării și depistării cazurilor de maltratare fizică și psihică a persoanelor deținute. În scopul prevenirii unor eventuale încălcări conform dispoziției MAI, conducătorilor organelor și subdiviziunilor afacerilor interne s-a dispus efectuarea necondiționată a anchetelor de serviciu pe fiecare caz în parte întru stabilirea circumstanțelor de apariție a traumelor corporale.

Suplimentar, comunicăm că în privința colaboratorilor BPDS "Fulger" al MAI au fost intentate 3 cauze penale pentru încălcările admise și depășirea atribuțiilor de serviciu, inclusiv: 1 cauză penală fiind intentată de către Procuratura Generală pe cazul evenimentelor din 07-08 aprilie 2009, 2 cauze - de Procuratura raionului Cahul și Leova, care ulterior au fost remise în gestiune Procuraturii Generale a RM pe faptul maltratării unor cetățeni de către colaboratorii de poliție antrenați în măsurile de combatere a criminalității în comun cu Comisariatele de Poliție ale raioanelor nominalizate. Cauzele penale respective actualmente fiind în proces de examinare.

Punctul 17.

CPT recomandă autorităților moldovenești să ia măsuri necesare în vederea identificării ulterioare a colaboratorilor de poliție antrenați la menținerea ordinii publice. Dacă este necesar, dispozițiile legale relevante să fie amendate.

În cadrul acțiunilor de asigurare a securității publice și restabilirii ordinii de drept, sunt folosite și aplicate mijloace speciale, inclusiv armele de foc în strictă concordanță cu prevederile Legii nr. 416-XII din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție, Legii nr. 26-XVI din 22 februarie 2008 privind întrunirile și Hotărârii Parlamentului nr. 1275 din 12 mai 1993.

Astfel, în cazul în care manifestările în masă își pierd din caracterul său pașnic, sau prin care se urmărește îndemnarea la război de agresiune, la ură națională, etnică sau religioasă, incitarea la discriminare sau violență publică; subminarea securității naționale sau a integrității teritoriale a țării, săvârșirea infracțiunilor, încălcarea ordinii publice sau organizarea tulburărilor în masă, încălcarea moralității publice, a drepturilor și libertăților altor persoane ori punerea în pericol a vieții sau a sănătății acestora, poliția este obligată să întreprindă acțiuni de dispersare a întrunirii.

Prin urmare, conform pct. I subpct. 4 a Hotărîrii Parlamentului nr. 1275 din 12 mai 1993, printre mijloacele care pot fi aplicate de către colaboratorii organelor de interne și de către militarii trupelor de carabinieri ale Ministerului Afacerilor Interne, colaboratorii de poliție implicați la menținerea ordinii publice pot utiliza și "alte mijloace de protecție, care nu sunt folosite pentru apărarea activă, inclusiv îmbrăcăminte specială", fiind dotați cu echipament special destinat pentru aceste activități.

Totodată, menționăm că actele normative relevante nu prevăd expres utilizarea unui semn sau a unui număr de identificare pe uniforma de serviciu a colaboratorilor de poliție antrenați la menținerea ordinii publice.

Procurorul General a sesizat conducerea MAI în vederea înlăturării cauzelor și condițiilor care au dus la imposibilitatea identificării la moment a polițiștilor implicați în operațiuni de intervenție în forță. În special, s-a solicitat revizuirea temeiurilor și condițiilor de aplicare a măștilor pentru subdiviziunile speciale ale MAI cu instituirea unui mecanism real de identificare și monitorizare a participanților la aceste acțiuni.

Prin răspunsul oficial al MAI conducerea acestuia s-a arătat disponibilă de a admite cerințele înaintate.

În acest sens, prin ordinul Ministrului Afacerilor Interne nr. 38 din 18.02.2010 s-a dispus în atenția tuturor subdiviziunilor, care nemijlocit participă la operațiuni de menținerea ordinii publice (inclusiv cu uniforma de serviciu care utilizează cagule pe cap), prin care se stabilește obligativitatea pentru toți angajații BPDS "Fulger" antrenați în diverse operațiuni, să fie folosită insigna metalică a Brigăzii, amplasată pe uniforma specială de serviciu, care conține numărul personal al angajatului corespunzător.

Punctul 18.

CPT reiterează solicitarea delegație în partea ce ține de furnizarea informațiilor detaliate privind planificarea operațiunilor de menținerea ordinii publice. În special, CPT - ul ar dori să obțină informații cu privire la criteriile specifice privind utilizarea fiecărui tip de echipament disponibil (inclusiv grenade paralizante), ținând cont de leziunile pe care acestea le pot promova. De asemenea, s-ar dori să obțină informații cu privire la măsurile întreprinse sau care urmează a fi întreprinse, în vederea perfecționării abilităților personalului poliției, în situațiile dificile de menținere a ordinii publice, pentru a nu permite utilizarea unei forțe mai mare decât este necesar.

În exercițiul funcțiunii lor, de menținere a ordinii publice, în situațiile de dezordine în masă, colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri ale Ministerului Afacerilor Interne pot recurge la utilizarea forței fizice și sau mijloacelor speciale, inclusiv procedee speciale de luptă, pentru curmarea infracțiunilor, pentru înfrângerea rezistenței opuse cerințelor legale, doar în cazul în care metodele non violente nu asigură îndeplinirea obligațiilor ce le revin.

Totodată, se va recurge la utilizarea mijloacelor speciale, în vederea respingerii atacurilor asupra cetățenilor, asupra colaboratorilor organelor de interne, asupra militarilor trupelor de carabinieri și altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria obștească de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității; în vederea curmării încălcării în masă și în grup a ordinii publice, acțiunilor ce împiedică activitatea normală a transportului, telecomunicațiilor, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, dezorganizării activității instituțiilor penitenciare;

în vederea respingerii atacurilor asupra unor clădiri, construcții și mijloace de transport indiferent de apartenența lor; sau în vederea curmării neîndeplinirii premeditate a cerințelor legitime ale colaboratorilor organelor de interne, militarilor trupelor de carabinieri și altor persoane aflate în exercițiul funcțiunii sau la datoria obștească de menținerea ordinii publice.

În cazul recurgerii la utilizarea mijloacelor speciale de apărare activă, colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri sînt obligați să țină cont de datele tehnice și tactice, precum și să se conducă de regulile de aplicare a acestor mijloace. Astfel, în exercițiul funcțiunii colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri decid de sine stătător cum să aplice mijloacele speciale de care dispun, Luînd în considerare circumstanțele particulare ale situației, caracterul infracțiunii și identitatea delicvenților.

Dacă aplicarea mijloacelor speciale implică vătămarea sănătății persoanelor și deteriorarea obiectelor înconjurătoare, colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri, trebuie să se abțină de la pricinuirea unei daune mai mari decît ar fi necesare în situația respectivă.

Recurgerea la aplicarea forței fizice și sau a mijloacelor speciale, este precedată de un avertisment privind intenția recurgerii la ele, cu acordarea de timp suficient pentru reacția de răspuns, cu excepția cazurilor în care tergiversarea aplicării forței fizice și sau a mijloacelor speciale, poate genera un pericol direct pentru viața și sănătatea cetățenilor și a colaboratorilor organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri, care poate duce la urmări grave

În toate cazurile cînd aplicarea forței fizice și sau a mijloacelor speciale nu poate fi evitată, colaboratorii organelor de interne și militarii trupelor de carabinieri, sînt obligați să procedeze astfel, încât să aducă o daună cît mai mică sănătății, onoarei, demnității și bunurilor cetățenilor, totodată să asigure acordarea de asistență medicală a victimelor.

De asemenea, la aplicarea mijloacelor speciale, în mod prioritar se ține cont de particularitățile specifice de utilizare a fiecărui tip de mijloc, și anume:

- Bastoane speciale de cauciuc și plastic – se interzice aplicarea loviturilor pe cap, gît și clavicule, abdomen și organele genitale;
- Cătușe – se controlează periodic dispozitivul de închidere;
- Gaze lacrimogene – se interzice tragerea directă asupra infractorilor și aruncarea grenadelor în mulțime, precum și folosirea repetată a grenadelor în limitele zonei afectate în timpul acțiunii nemijlocite a gazelor;
- Cartușe cu glonț de cauciuc și plastic – se interzice aplicarea lor asupra capului;
- Grenade și dispozitive audio-vizuale – se folosesc pentru a influența persoanele care încălcă legea, prin puternice impulsuri luminescente și sonore (de la o distanță de cel puțin 2 metri);
- Cisterne auto de pompieri cu afet cu țevi – se folosesc pentru împrăștierea participanților în masă și în grup a ordinii publice. Se interzice folosirea jeturilor de apă la o temperatură a aerului mai joasă de 0 grade C.

Regulile de exploatare, păstrare și nimicire a mijloacelor speciale sînt stabilite de Ministerul Afacerilor Interne.

Pentru asigurarea securității publice pe parcursul manifestărilor în masă, este implicat un număr real de colaboratori, în funcție de numărul de participanți, caracterul întrunirii, precum și posibilitatea apariției unor circumstanțe excepționale. Nemijlocit, se întreprind acțiuni pentru înlăturarea factorilor ce pot perturba caracterul pașnic al manifestărilor și genera încălcări în grup a ordinii de drept. Totodată, una din sarcinile primordiale ale poliției este asigurarea

securității publice, unde o atenție deosebită este atrasă modului de organizare și asigurare a ordinii de drept pe parcursul desfășurării întrunirilor și manifestărilor în masă.

În plus, în vederea perfecționării efectivului polițenesc și întru eradicarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului, pe parcursul anului curent a fost elaborat un Program de instruire continuă a colaboratorilor poliției, cu privire la dezvoltarea și propagarea calității deontologice în activitatea de serviciu. În cadrul pregătirii generale de serviciu a colaboratorilor de poliție, a fost inclus obiectul “drepturile omului”, care contribuie în mod inedit la dezvoltarea nivelului profesional al efectivului polițenesc, cât și la respectarea cu strictețe a legislației în vigoare.

Suplimentar, la instruirea efectivului poliției antrenați la menținerea ordinii publice, la compartimentul respectarea Drepturilor Omului, neadmiterii torturii, tratamentelor inumane sau degradante, periodic sînt organizate întruniri și desfășurate mese rotunde cu implicarea în aceste activități a specialiștilor din domeniu.

Punctul 19

Comitetul a recomandat ca să se ia în considerare reunirea eforturilor tuturor structurilor relevante în cadrul unei strategii concentrată, cum ar fi un Planului Național de Acțiune împotriva torturii. CPT reiterează această recomandare.

La momentul actual a fost elaborat un document strategic, Planul de acțiuni în domeniul Drepturilor omului pentru anii 2010-2013, care se află la etapa definitivării. Se propune a fi un document de politici strategic, cu un vast conținut de reglementări imperative, care vizează un cerc larg de subiecte de diferit nivel. În acest sens capitol 4 din proiectul planului respectiv conține acțiuni pentru prevenirea torturii. De menționat este faptul, că drept măsură concretă în vederea consolidării mecanismului național pentru prevenirea torturii și a altor tratamente inumane și degradante, anual se propune a fi elaborate planuri sectoriale de acțiuni cu privire la măsurile ce urmează a fi întreprinse în vederea prevenirii torturii, de care este responsabil Centrul pentru Drepturilor Omului. În acest context, Centrul pentru Drepturile Omului elaborează actualmente proiectul Planului Național de Acțiuni împotriva torturii finanțat de către PNUD și Comisia Europeană.

Punctul 20

CPT solicită autorităților moldovenești să ia măsuri pentru a se asigura faptul ca interogarea de către poliție a persoanelor deținute în izolatoarele de detenție provizorie să aibă loc doar în celulele desemnate în acest scop.

În mod special, se depun eforturi continue pentru a asigura condițiile respective, de întrevedere a arestaților cu apărătorii în condiții confidențiale, fără limitarea numărului și duratei acestora, etc., în acest sens fiind amenajate în fiecare IDP încăperi pentru întrevederi și acțiuni de urmărire penală. La acest capitol, în adresa conducătorilor subdiviziunilor teritoriale au fost expediate circulare, prin care s-a atenționat la faptul respectării prevederilor legislației naționale care vizează expres interogarea persoanelor numai în locurile special amenajate din cadrul izolatoarelor de detenție provizorie, precum și accesul apărătorului și timpul nelimitat la întrevederi cu clientul său.

Punctul 21

CPT recomandă ca autoritățile moldovenești să facă eforturi suplimentare, inclusiv, dacă este necesar, prin amendamente legale, pentru a se asigura că, ori de câte ori o persoană deținută adusă în fața unui judecător, susține că a fost supus la rele tratamente de partea ofițerilor de poliție, aceste afirmații să fie înregistrate în scris, și un control medico-legal de examinare să fie ordonat imediat și trebuie luate măsurile necesare pentru a se asigura că afirmațiile sunt anchetate corespunzător. O astfel de abordare ar trebui să fie urmată indiferent dacă sunt sau nu vizibile leziunile persoanei în cauză. Mai mult, chiar și în lipsa unei afirmații expres de rele tratamente, judecătorii ar trebui să adopte o atitudine pro-activă, de exemplu, un examen medico-legal trebuie să fie solicitat ori de câte ori nu există alte motive pentru a crede că o persoană ar fi putut fi victima unor rele de tratamente.

În conformitate cu art. 139 din Codul de Procedură penală, în cazul în care există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt și este necesară explicarea urgentă a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist dispunând, la cererea părților, iar organul de urmărire penală și din oficiu, efectuarea constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

Totodată, menționează că în contextul evenimentelor din aprilie, în urma investigării materialelor și constatării unor nereguli, au fost înaintate proceduri disciplinare în privința judecătorilor care au admis încălcări grave ale legislației procedurale și eticii judiciare. Astfel, la 9 februarie a fost sesizat Consiliul Superior al Magistraturii privind intentarea procedurii disciplinare în privința judecătorului „V”, precum și a fost sesizată Procuratura Generală pentru a verifica existența elementelor de infracțiune prevăzută la art. 307 din CP. În egală măsură, în privința a doi judecători s-a refuzat prelungirea mandatului de judecător pe viață.

Punctul 24

CPT solicită autorităților moldovenești pentru a se asigura că:

- **Tuturor persoanelor aduse într-un IDP să fie examinate de către un *feldsher* în termen de 24 de ore de la sosire; această examinare sistematică ar trebui să implice o examinare a corpului persoanei reținute în vederea depistării careva leziuni;**
- **orice examinare din partea personalului medical care lucrează sau care intervine într-un IDP sau penitenciar să fie efectuate în afara oricărui control din partea personalului non medical - cu excepția cazului în care personalul medical solicită în mod expres acest lucru într-un caz anume.**
- **Confidențialitatea documentației medicale este strictă evidență în IDP. Desigur, personalul medical care lucrează sau care intervin în IDP poate informa personalul penitenciar, când este necesar de a cunoaște starea de sănătate a unei persoane reținute, inclusiv medicamente ce le ia și riscurile speciale pentru sănătate acesteia;**
- **Dosarele medicale din IDP, instituțiile penitenciare și spitale trebuie să conțină un raport deplin în ceea ce privește declarațiile făcute de către persoanele recent aduse, care sunt relevante pentru examinarea medicală (inclusiv orice acuzații de maltratare din partea funcționarilor publici), precum și un raport medical (relatare) deplin și obiectiv a concluziilor făcute în urma examinării aprofundate. Ori de câte ori sunt înregistrate leziuni, care sunt în concordanță cu acuzații de maltratare efectuate de către o persoană, trebuie să fie înregistrate sistematic și aduse la cunoștința procurorului competent și un examen medico-legal ar trebui să fie efectuat prompt de către un medic recunoscut. În plus, rezultatele**

fiecărui examen ar trebui să fie puse la dispoziția persoanei în cauză și avocatului său. În nici un caz, astfel de informații nu ar trebui să fie aduse în atenția personalului de poliție. CPT- ul ar dori să știe ce măsuri au fost luate în acest sens pentru a asigura independența personalului medical care lucrează în IDP.

Întru asigurarea condițiilor conforme de deținere în izolatoarele de detenție provizorie a persoanelor reținute sau arestate, conform prevederii Hotărârii Guvernului nr. 1474 din 27 decembrie 2001 și ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 31 din 27 ianuarie 2004, în IDP au fost introduse funcțiile de felcer, amenajate și înzestrate puncte medicale, asigurându-se totodată o independență personalului medical în activitate, în partea ce privește deciziile luate privind starea de sănătate a persoanelor deținute, cu identificarea traumelor, echimozelor, leziunilor etc. existente la persoanele supuse examinării.

Totodată este stabilită modalitatea examinărilor medicale a persoanelor reținute și arestate, atât la momentul plasării cât și la momentul eliberării din izolatoarele de detenție provizorie, datele despre starea acestora fiind indicate într-o fișă specială stabilită.

De asemenea, în caz de refuz al persoanei deținute sau arestate de a fi examinată medical, la solicitare, acestea i se permite de a fi examinată de către un medic independent.

Aceste activități organizatorice și practice servesc drept o argumentare pozitivă din partea conducerii instituției unde a fost deținută persoana, care confirmă faptul ca nu a fost torturată și maltrată.

Fișele medicale nu pot fi strict confidențiale, deoarece de rând cu datele despre examinarea prevenitului, conțin informații despre prezența unor alte maladii contagioase, fapt ce este necesar de a cunoaște în timpul deținerii în IDP, precum și în timpul etapării și plasării în penitenciar.

Drept dovadă a independenței personalului medical și a lipsei influenței administrației locului de detenție, se accentuează faptul că felcerii sunt angajați în bază de contract ca personal civil.

În egală măsură, întru asigurarea independenței personalului medical, în adresa conducătorilor subdiviziunilor au fost expediate circulare, cu trasarea sarcinilor de supraveghere sub responsabilitatea personală, activitatea locurilor de detenție , în partea ce ține de dotarea și asigurarea punctului medical cu necesarul de medicamente.

Conform constatărilor CPT „*depistarea vătămarilor în cadrul instituției penitenciare nr. 13, din Chișinău, a fost în general la un nivel mai bun: noi sosiți erau examinați de către personalul medical penitenciar în scurt timp după admitere și rapoartele cu descrierea vătămarilor observate în timpul examinărilor erau transmise autorităților de urmărire penală*”, DIP menționează că în conformitate cu prevederile art. 251 al Codului de executare și punctul 25 al Statutului executării pedepsei de către condamnați, la primirea deținuților în penitenciar colaboratorii serviciului medical examinează deținuții, inclusiv și în vederea constatării existenței leziunilor corporale sau altor urme de violență.

Actele normative în vigoare reglementează modul de constatare a actelor de violență sau a leziunilor corporale ale deținuților. În cazul constatării faptului că deținutul are leziuni corporale, acesta, potrivit prevederilor punctului 26 al Statutului executării pedepselor de către condamnați, este examinat de medic, cu acordarea ajutorului medical necesar iar, în caz de necesitate, deținutul se internează în secția medicală a penitenciarului. Dacă deținutul necesită tratament

urgent în condiții staționare acestuia se acordă ajutorul medical posibil și conform raportului medicului sunt luate măsuri pentru transportarea acestuia în staționar.

Despre deținuții parveniți în penitenciar cu leziuni corporale, administrația instituției este obligată să înștiințeze în scris în cel mai scurt termen Departamentul Instituțiilor Penitenciare și organul teritorial al Procuraturii, precum și Avocatul Parlamentar. În afară de leziuni, în vederea examinării stării generale a sănătății, se efectuează controlul medical al deținuților sosiți recent în instituțiile penitenciare.

În cazul depistării unor maladii, este prescris tratamentul necesar, iar, în caz de necesitate, acesta este plasat în unitatea medicală sau internat în spitalul penitenciar (penitenciarul nr. 16 - Pruncul). Fiecare deținut are dreptul de a cere să fie examinat de un medic independent, din afara sistemului penitenciar, indicat de acesta sau de un medic legist. Constatările medicului din afara sistemului penitenciar se consemnează în fișa medicală a persoanei condamnate, iar certificatul medico-legal se anexează la fișa medicală, cu care persoana condamnată ia cunoștință.

La depistarea leziunilor corporale (ocasionale, la adresările personale sau în rezultatul aplicării mijloacelor speciale) se întocmește act medical în două exemplare, care se anexează în dosarul personal și cartela medicală a deținutului, despre ce se informează ofițerul de serviciu și conducerea instituției.

Legislația procedural penală a Republicii Moldova (art. 1¹ (2), 15 (3) ale Legii nr.1086 cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale; art. 142 (2) al Codului de Procedură Penală) prevede dreptul oricărui cetățean de a fi examinat medico-legal la propria-i solicitare.

Mai mult ca atât la 03.11.2009, la inițiativa Procuraturii Generale a fost pus în funcțiune Ordinul comun nr.372/388, conform căruia în obligația personalului instituțiilor medicale a fost pusă informarea imediată a procuraturilor din raza teritorială despre fiecare caz de adresare a cetățenilor care au avut de suferit în rezultatul acțiunilor de tortură din partea reprezentanților organelor de drept. Mecanismul existent pînă la moment permitea identificarea de către procurori a acestor cazuri, dar se pierdea din operativitate și existau premise pentru implicarea, de multe ori în detrimentul investigațiilor, a colaboratorilor de poliție.

Punctul 25

CPT recomandă autorităților moldovenești să ia măsuri necesare pentru a îmbunătăți calitatea examinărilor medico-legale și a rapoartelor medicale, luând în considerare orientările internaționale cu privire la examinarea și documentarea dovezilor de tortură și alte forme de maltratare fizică.

În scopul îmbunătățirii calității documentelor medicale și fixării particularităților leziunilor corporale, Ministerul Sănătății a emis ordinul nr.265 din 03.08.2009 privind Instrucțiunea cu privire la completarea Fișei medicale a bolnavului de staționar (F 003/e), în care sunt descrise principiile de cercetare și schema de descriere a leziunilor corporale. În baza ordinului menționat, Centrul de Medicină Legală a emis dispoziția nr. 9 din 08.08.2009, în conformitate cu care, experților judiciari medico-legali li s-a recomandat să informeze administrația instituțiilor medico-sanitare și a Centrului în cazul constatării abaterilor grave de la Instrucțiunea nominalizată.

În scopul îmbunătățirii calității rapoartelor medico-legale și ajustării lor la standardele internaționale de cercetare a cazurilor de tortură și rele tratamente, Centrul de Medicină Legală a întreprins în cursul anului 2009 următorii pași orientați spre implementarea în practica medico-legală națională a prevederilor protocolului de la Istanbul. La 05.01.2009 a fost emisă dispoziția nr. 1 privind respectarea unor exigențe speciale față de modul de cercetare medico-legală a persoanelor în cazul supozițiilor de rele tratamente. Exigențele speciale incluse în dispoziția indicată au rezultat întru-totul din cerințele Protocolului de la Istanbul. În scopul documentării potrivite a leziunilor corporale, la 12.06.2009 a fost emisă dispoziția nr.6, cu privire la standardizarea schemelor regiunilor anatomice ale corpului uman, prin care experții judiciari medico-legali au fost obligați a utiliza schemele pentru ilustrarea leziunilor în calitate de anexe la rapoartele de examinare/expertiză medico-legală a cadavrelor persoanelor decedate prin cauze violente. Având în vedere practica medico-legală generată de evenimentele din aprilie curent, în scopul asigurării plenitudinii și a unui standard calitativ înalt de cercetare a cadavrelor, în baza experienței internaționale, la 13.10.2009 a fost emisă dispoziția nr.10 prin care au fost aduse îmbunătățiri în tehnica de cercetare medico-legală a cadavrelor persoanelor decedate în custodia organelor de drept sau în evenimente însoțite de intervenția organelor de forță. În scopul implementării dispozițiilor menționate au fost organizate 2 seminare cu participarea experților medici legiști din republică, în cadrul cărora a fost discutat rolul expertizei medico-legale în identificarea, documentarea și probarea cazurilor de tortură și rele tratamente, iar tuturor experților li s-a oferit câte o broșură, conținând capitolul V din Protocolul de la Istanbul, referitor la examenul medical și medico-legal al victimei. Dispozițiile și extrasul din Protocolul de la Istanbul au fost prezentate și colaboratorilor catedrei Medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” în scopul utilizării lor în calitate de material didactic în procesul pedagogic de formare profesională inițială prin rezidențiat și continuă a experților medico-legali. Cu suportul PNUD Moldova, Centrul a elaborat proiectul „Medicina legală în lupta cu tortura și relele tratamente”, care prevede traininguri pentru experții medico-legali orientate spre identificarea consecințelor torturii și dotarea secțiilor medico-legale teritoriale cu tehnică de calcul necesară pentru documentarea acestor cazuri.

Punctul 32

CPT solicită autorităților moldovenești să ia toate măsurile necesare, inclusiv la nivel legislativ, pentru a pune în aplicare fără întârziere recomandările făcute la punctele 26 - 33 din raportul cu privire la vizita din 2007; comentariile efectuate în punctele 26 și 30 ar trebui să fie, de asemenea, luate în considerare.

Conform raportului membrilor CPT, urmare a vizitei în Republica Moldova din anul 2007, Ministerul Afacerilor Interne a întreprins un șir de măsuri organizatorice și practice.

Astfel conform recomandărilor (CPT-2007), s-au creat condiții favorabile la compartimentul posibilități de întreveneri și consultații dintre avocat și client, cu amenajarea și reparațiilor încăperilor de întreveneri și interogări.

În incinta izolatoarelor de detenție provizorie s-au amenajat puncte medicale și săli de proceduri, utilizate cu toate cele necesare pentru acordarea asistenței medicale și efectuarea unor proceduri, de care pot beneficia deținuții. Examinarea medicală este efectuată de către un medic, care examinează fiecare persoană nou parvenită, cât și pe cele care au fost escortate în comisariate și sunt reînțoarse în izolatoare.

Pentru menținerea stării sanitare adecvate și neadmiterea contaminării persoanelor deținute în izolatoare, două zile pe săptămână, aceștia au acces la baia izolatorului, care este aprovizionată cu apă caldă.

Pe întreaga perioadă de detenție în izolator, orice persoană deținută are posibilitatea de întrevedere cu rudele și cu avocatul său fără a limita durata și perioada acestor întrevederi. Fiecare persoană deținută are dreptul de a primi colete și banderole în cantitatea prevăzută de regulamentul intern.

În partea ce ține de situația persoanelor reținute pentru comiterea contravențiilor administrative, față de acestea se aplică un regim separat de cel al persoanelor reținute pe dosare penale și privește detenția acestora, este separată, nu sunt admise cazuri de detenție a persoanelor arestate administrativ cu cele penal și invers. Persoanele arestate administrativ nu sunt impuse la careva munci neremunerate. Orice implicare a persoanelor arestate administrativ la careva lucrări în izolator sau în incinta comisariatului se realizează numai cu consimțământul benevol al persoanei în cauză, fapt ce este indicat în dosarul personal al fiecăruia.

Totodată, menționăm ca s-a îmbunătățit alimentația deținuților, fiind asigurată masa de trei ori pe zi, conform normelor stabilite de Guvern. Orice persoană deținută beneficiază de plimbări zilnice regulate care se petrec în curtea pentru plimbări ale izolatorului.

Pe parcursul perioadei examinate, conform surselor financiare alocate comisariatelor de poliție de către administrația publică locală, în unele comisariate au fost efectuate lucrări de reparație cosmetică a IDP, s-au amenajat încăperi pentru întrevederi și interogări, au fost făcute lucrări de reparație a sistemelor de ventilare, au fost amenajate cabine de baie, în luna octombrie 2007 a fost dat în exploatare curtea de plimbări a izolatorului CPR din Ceadâr - Lunga. De asemenea, cu suportul financiar al administrației locale au fost dat în exploatare izolatoarele CPR din Ungheni, CPR din Taraclia. Actualmente, se desfășoară lucrări de reconstrucție a curții de plimbări și lucrări de amenajare a încăperii sanitare din izolatorul CPM din Bălți.

În plus, Comitetul recomandă ca procurorii și funcționari superiori de poliție să-și sporească vigilența lor în ceea ce privește respectarea prevederilor legale privind reținere și acuratețea întocmirii proceselor verbale de reținere.

Ca rezultat al recomandărilor adresate de CPT, urmare vizitei Republicii Moldova în anul 2009, Ministerul Afacerilor Interne a întreprins măsuri spre renovarea și formarea documentației de serviciu a IDP, prioritar ținând cont de corectitudinea evidenței persoanelor în momentul intrării/ieșirii din IDP.

În mod special, ca bază pentru primirea în IDP a persoanelor reținute, bănuite de comiterea infracțiunii, servește:

- procesul-verbal de reținere, întocmit în conformitate cu legislația de procedură penală (art. 166, 167 CPP).
- temeiurile pentru primirea și deținerea în IDP a persoanelor arestate sunt:
- mandatul de arestare în calitate de măsură preventivă a instanței de judecată;
- sentința definitivă a judecătii privind condamnarea la privațiune de libertate a persoanei, care în momentul pronunțării ei nu era deținută sub arest;
- hotărârea judecătii privind internarea în spitalul special de psihiatrie, pronunțată referitor la o persoană care este deținută sub arest;
- decizia judecătii pe cazul administrativ.
-

Astfel, întru evitarea cazurilor de evidență necorespunzătoare a registrelor de serviciu, în adresa subdiviziunilor organelor de poliție teritoriale au fost expediate circulare, prin care s-a stabilit modalitatea și conținutul de reînnoire a registrelor necesare existente pentru evidența persoanelor reținute, amplasate și ulterior deținute în izolatoarele de detenție provizorie, precum

și sarcini concrete de studiere și utilizare în activitatea cotidiană a prevederile actelor legislativ-normative la acest capitol și anume:

- corectitudinea întocmirii materialelor pe cazurile de reținere a persoanelor pentru contravenții administrative și deținute în celulele de detenție preventivă a CPS mun. Chișinău (*orei reținerii și semnătura persoanei în procesul verbal, actul medical de constatare a stării de ebrietate, informarea rudelor despre aflarea lor etc.*);
- completarea corespunzătoare a registrelor de serviciu privind evidența persoanelor reținute în comisariatul de poliție din sectoarele mun. Chișinău (*înnoirea registrelor, numerotarea, sigilarea și înregistrarea corespunzătoare*);
- respectarea dreptului persoanelor private de libertate de a avea apărător ales;
- permisiunea accesului a avocaților parlamentari și membrilor Consiliului consultativ în CPS unde se aflau persoane private de libertate.

La acest compartiment, în urma neajunsurilor constatate la ținerea evidenței documentației de serviciu a IDP, precum și a recomandărilor în cauză, prin ordinul MAI s-au operat modificări în actul normativ ce vizează activitatea de bază a IDP, fiind inclusă parafa deținerii în celula nominalizată, în registrul evidenței persoanelor deținute în IDP.

Totodată, conducătorii subdiviziunilor teritoriale de poliție au fost atenționați asupra respectării drepturilor arestaților la întrevederile cu apărătorii în condiții confidențiale, fără limitarea numărului și duratei acestora etc. În acest sens, fiind amenajate în fiecare IDP încăperi pentru întrevederi și acțiuni de urmărire penală.

Reiterat, în adresa conducătorilor subdiviziunilor teritoriale au fost expediate circulare, prin care s-a atenționat la faptul respectării prevederilor legislației naționale care vizează expres audierea persoanelor doar în locurile special amenajate din cadrul izolatoarelor de detenție provizorie, precum și accesul apărătorului și timp nelimitat la întrevederi cu clientul său.

Punctul 33

CPT - ul recomandă ca să fie luate măsuri pentru a asigura minorilor dreptul de a nu face nici o declarație sau de a semna vreun document referitor la infracțiunea de care sunt suspecți fără a beneficia de un avocat și în mod ideal în prezența unui adult de încredere.

În conformitate cu legislația procedură penală, infracțiunile comise de minori și audierea acestora ține în exclusivitate de organele procuraturii.

Audierea minorului bănuit, învinuit sau inculpat trebuie să fie efectuată imediat după reținere sau aplicarea unei măsuri preventive ca bănuit sau după emiterea unei ordonanțe de recunoaștere ca bănuit, sau după înaintarea acuzării.

Reieșind din articolele 64 și 66 CPP, minorul bănuit, învinuit și inculpat au dreptul la asistență juridică pînă la audierea lor. Este necesar de a asigura posibilitatea întrevederii cu apărătorul în condiții de confidențialitate. Această întrevedere nu poate fi limitată în timp. În situația când apărătorul ales nu poate să se prezinte, se asigură cu un apărător din oficiu.

Audierea minorului poate avea loc doar cu acordul reprezentanților legali și cu participarea obligatorie a apărătorului. Din aceste considerente, persoana care efectuează audierea trebuie să constate dacă minorul - bănuit, învinuit, inculpatul este de acord să depună declarații despre acest fapt, făcându-se mențiune în procesul verbal.

Persoana care efectuează urmărirea este obligată să se asigure ca bănuiții, învinuiții, să nu comunice între ei, în situația când în cauza penală sunt mai mulți inculpați. În cazul când persoana acceptă să fie audiată se soluționează problema privind limba în care persoana va depune declarații. În caz de necesitate este invitat un interpret.

Pe parcursul audierii nu sînt utilizate metode de influență fizică sau psihică, sau care înjosesc onoarea și demnitatea minorului, promisiuni false, amenințări ș.a. Nu încalcă legea situația în care pe parcursul audierii se utilizează sistema conform căreia după fiecare întrebare se înregistrează răspunsul și se pune la dispoziție procesul-verbal pentru semnare, iar după aceea se trece la următoarea întrebare.

Totodată, sunt planificate măsuri de desfășurare în comun cu instituțiile de stat și obștești ce vizează delictivitatea juvenilă, a unor seminare și întruniri la capitolul prevenirii infracțiunilor comise de minori, cu reflectarea continuă a rezultatelor prin intermediul surselor mass-media, cu scopul promovării parteneriatului cu autoritățile publice locale și societatea civilă.

Punctul 34

CPT recomandă ca autoritățile moldovenești să ia măsuri, inclusiv prin intermediul unor amendamente legale, pentru a se asigura că persoanele reținute în temeiul Codului Contravențional să se bucure de drepturile de a notifica despre situația sa (că a fost reținut) *custodie* și de a avea acces la un avocat și la un medic din momentul în care au rămas în custodia poliției.

Procuratura Generală, analizând eficacitatea cadrului normativ existent în raport cu realitatea la zi precum și recomandările forului internațional, a inițiat unele amendamente la lege.

Astfel, se propune modificarea art. 173 Cod de procedură penală în vederea excluderii intervalului de timp de 6 ore acordat pentru informarea rudelor despre reținerea persoanei, acest drept fiind acordat persoanei reținute imediat din momentul reținerii. Totodată, s-a propus necesitatea specificării cazurilor în care anume se permite prelungirea acestui termen pînă la 72 ore.

Plus la aceasta se propune modificarea art. 167 Cod de procedură penală în vederea excluderii termenului de 3 ore acordat pentru întocmirea procesului-verbal privind reținerea persoanei, măsura în cauză urmînd a fi realizat nemijlocit în momentul reținerii și a art.art.64, 66 din același Cod în vederea garantării imediate din momentul reținerii a dreptului bănuiților și învinuiților de acces la asistență medicală independentă, inclusiv pe cont propriu.

Mecanismul propus, deși existent pînă la moment dar într-o formă mai mult declarativă, urmează să asigure respectarea garanțiilor de bază ale persoanelor reținute.

Punctul 36

CPT -ul recomandă ca aceste deficiențe să fie remediate (a se vedea, de asemenea, recomandările făcute în punctele 10 și 11).

Cu referire la condițiile de detenție în izolatoarele de detenție provizorie, este de menționat faptul că, pe parcursul anului curent, au fost supuse inspecției toate izolatoarele de detenție provizorie din cadrul comisariatelor de poliție teritoriale. Ca rezultat, au fost depistate un șir de nereguli ce țin de activitatea organizatorică a IDP- urilor, fiind inițiate anchete de serviciu, cu aplicarea sancțiunilor disciplinare persoanelor responsabile.

Urmare încălcărilor depistate, precum și neadmiterea cazurilor de încălcare a drepturilor persoanelor deținute și ținându-se cont de recomandările Comitetului european pentru prevenirea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante (CPT), la inițiativa conducerii Ministerului Afacerilor Interne a fost sistată activitatea izolatoarelor de detenție provizorie ale comisariatelor de poliție a raioanelor Dondușeni, Ialoveni, Glodeni, Criuleni, Ștefan Vodă, Ceadâr-Lunga, Călrași și Strășeni, sarcinilor de deținere fiind atribuite altor instituții de detenție.

Respectiv, în scopul redresării situației, crearea condițiilor decente de deținere, în adresa conducerii comisariatelor de poliție și administrației publice locale au fost expediate sesizări, prin intermediul cărora au fost stabiliți termeni de lichidare a neajunsurilor depistate, inclusiv alocarea surselor financiare.

Punctul 37

Cu toate că la momentul vizitei nu au existat minori deținuți, personalul poliției care lucrează la IDP al Direcției Generale de Poliție a informat delegația că minorii pot fi reținuți împreună cu un adult, ales cu mare grijă (de exemplu, un infractor care este pentru prima dată judecat sau un fost ofițer de poliție). În viziunea CPT având în vedere vulnerabilitatea deosebită a minorilor în timpul custodia poliției, riscurile inerente în rândul minorilor de partajare a celulei cu persoanele adulte deținute, sunt de o natură vulnerabilă, că acest lucru nu ar trebui să existe.

CPT recomandă ca personalul de poliție să primească instrucțiuni clare în această privință.

Potrivit prevederilor art. 329 Cod de executare și a prevederilor ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004, persoanele sunt deținute separat în locurile de arest preventiv: femeile - de bărbați, minorii - de adulți, persoanele care pentru prima dată se află sub arest preventiv - de persoanele care anterior au fost deținute în penitenciare, persoanele bănuite, învinuții sau inculpații de săvârșirea infracțiunii - de bănuții, învinuții sau inculpații pentru participare la aceeași infracțiune, persoanele bănuite sau învinuite de comiterea unor infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave - de celelalte persoane, persoanele care pînă la arestare au deținut funcții de răspundere în autoritățile publice - de celelalte persoane, persoanele care, în virtutea funcțiilor ocupate anterior, pot fi amenințate cu răzbunarea - de celelalte persoane, persoanele bolnave de boli infecțioase sau care necesită o îngrijire și supraveghere medicală specială - de celelalte persoane, persoanele condamnate de persoanele aflate sub arest preventiv.

Întru respectarea acestor condiții, zilnic în cadrul supravegherii situației în aceste instituții, conducătorii instituțiilor de detenție sunt atenționați asupra respectării prevederilor legislației în vigoare.

Suplimentar la cele relatate, zilnic prin intermediul telefonului cu administrația locurilor de detenție sunt duse convorbiri privind respectarea drepturilor persoanelor aflate în detenție, prin prisma actelor legislative și normative.

Conform cerințelor organului procuraturii și a conducerii Comisariatului general de poliție al mun. Chișinău, persoanele reținute și cele escortate pentru desfășurarea acțiunilor de urmărire penală în celulele de reținere temporară a comisariatelor de poliție Centru, Ciocana, Buiucani, Botanica și Rîșcani, obligatoriu în ziua curentă, fără să fie depășit termenul de detenție de 3 ore, sunt escortate spre detenție în Izolatorul de detenție provizorie al CGP mun. Chișinău.

În plus, în unele ocazii au fost reținute și femei în IDP. Cu toate acestea, în rândul personalului IDP nu sunt ofițerii de sex feminin. La momentul vizitei erau trei posturi vacante în rândul personalului și delegația a fost informată că conducerea la angajarea ofițerilor va ține cont de această necesitate de a angaja persoane de sex feminin. CPT -ul ar dori să fie informat cu privire la măsurile luate în acest sens.

Totodată întru respectarea drepturilor persoanelor deținute de ambele sexe, au fost incluși colaboratori și de gen feminin în statele de personal ale izolatoarelor de detenție provizorie, cât în IDP al mun. Chișinău așa și din cadrul comisariatelor teritoriale.

Punctul 38

CPT solicită autorităților moldovenești să ia măsuri eficiente pentru a asigura ca persoanele să nu fie reținute peste noapte la secțiile de poliție locale și să li se ofere o alimentare normală la oră. Mai mult, celulele de la Ciocana ale secției de poliție nu ar trebui să fie utilizate pentru perioade de detenție mai lungi de trei ore.

De menționat, că potrivit cerințelor organului procuraturii și a conducerii Comisariatului general de poliție al mun. Chișinău, persoanele reținute și cele care sunt escortate pentru petrecerea acțiunilor de urmărire penală în celulele de reținere temporară a comisariatelor de poliție Centru, Ciocana, Buiucani, Botanica și Roșcani, în aceeași zi obligatoriu sunt escortate spre detenție în IDP al CGP mun. Chișinău. Suplimentar, s-au înaintat cerințe față de administrația Izolatorului de detenție provizorie în vederea respectării drepturilor persoanelor la plimbări zilnice timp de 1 oră.

Punctul 39

CPT are încredere că pe viitor măsurile de urgență vor fi planificate, astfel operațiunile poliției la aplanarea dezordinilor în masă, să se evite supraaglomerarea în secțiile de poliție.

Izolatorul de detenție provizorie amplasat în cadrul Comisariatului general de poliție al mun. Chișinău (CGP), cu o capacitate de 78 de persoane și 27 celule este destinat de a deține în detenție persoanele supuse arestului administrativ și a celor în privința cărora se petrec acțiuni de urmărire penală, cu ulterioara escortare în Penitenciarul nr. 13 al Ministerului Justiției.

Întru evitarea supraaglomerării în instituția dată, la indicația conducerii comisariatului zilnic se efectuează escortarea persoanelor din IDP în Penitenciarul nr.13, amplasat în mun. Chișinău, astfel, prin aceste activități în IDP zilnic se deține 50% din capacitatea reală.

Punctul 45, 46

Comitetul recomandă ca măsurile să fie luate fără întârziere pentru a se asigura că Consiliul consultativ pentru prevenirea torturii să-și exercită competențele sale complet și fără restricții, ținând cont de recomandările, observațiile și orientările care au fost elaborate de Organizația Națiunilor Unite Subcomisia privind prevenirea torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante tratamente sau pedepse (SPT), în vederea întăririi capacității și mandatului mecanismelor naționale de prevenire.

În plus, informații detaliate cu privire la mandatul și atribuțiile tuturor membrilor Consiliului ar trebui să fie difuzate la toate autoritățile competente și personalului în cauză. Dacă este necesar, autoritățile competente ar trebui să furnizeze, de asemenea, monitoare cu acreditările respective, care ar preciza toate puterile lor.

CPT recomandă, de asemenea, că personalul de poliție care lucrează în IDP să fie informat clar că orice fel de amenințări sau acțiuni de intimidare împotriva persoanelor aflate în detenție care vizează împiedicarea lor de a face reclamații la vizitarea astfel de organisme vor fi sever pedepsiți.

Departamentul Instituțiilor Penitenciare susține poziția CPT privind consolidarea mecanismului național de prevenire a torturii - Consiliul consultativ. De la momentul creării acestuia DIP a asigurat fără impedimente accesul tuturor membrilor Consiliului în instituțiile penitenciare, a prezentat propuneri privind cooperarea cu acesta și consolidarea autorității date. De asemenea în vederea punerii în aplicare a prevederilor Legii din 13.11.2008 privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile ce asigură detenția persoanelor (în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul doi unde există asemenea instituții, se creează *comisii de monitorizare*, din reprezentanți ai asociațiilor obștești, a căror scop statutar este protejarea drepturilor omului. Misiunea comisiilor de monitorizare este de a evalua condițiile de detenție a deținuților și tratamentul aplicat acestora). În decembrie 2009 la inițiativa MJ a fost expediat un demers către majoritatea autorităților locale prin care și-a exprimat disponibilitatea de cooperare și asigurarea accesului membrilor comisiilor în cauză, cu condiția că acestea au fost create și sunt funcționale.

În contextul acțiunilor de viitor privind prevenirea și combaterea torturii, DIP vine să reafirme disponibilitatea sa de colaborare și accesul inopinat și fără impedimente al autorităților naționale și internaționale care au competența de a monitoriza executarea prevederilor legislației execuțional-penale și nemijlocit respectarea drepturilor omului cum ar fi: SIS, Procuratura, comisiile parlamentare de specialitate, avocații parlamentari, Consiliul consultativ, Comitetul pentru Plângeri, Comitetul European pentru prevenirea torturii, Raportorii ONU privind problemele torturii și a violenței față de femei ș.a., precum și prezintă periodic note informative și rapoarte în domeniu atât în structurile naționale cât și în cele europene și internaționale.

În acest context, putem afirma cu certitudine că această activitate complexă și poziție deschisă a DIP oferă mecanisme suficiente de redresare a situației; prin atragerea surselor donatorilor străini și organizațiilor internaționale pentru îmbunătățirea condițiilor de detenție și reconstrucția penitenciarelor, precum și pentru neadmiterea unor situații de încălcări grave ale drepturilor omului.

MAI informează societatea despre situația în instituțiile de detenție și transparența măsurilor întreprinse de eradicare a tratamentelor inumane și degradante, pe site-ul MAI (www.mai.gov.md) lunar, trimestrial și semestrial a informației despre activitatea în general a serviciilor de ordine publică, unde societatea civilă este familiarizată despre cazurile de maltratare, tortură sau producerea cazurilor excepționale în locurile de detenție în perioada vizată.

Respectiv, de către Centrul de presă al MAI, se aduce la cunoștința opiniei publice unele informații la capitolul dat și prin intermediul conferințelor de presă desfășurate în cadrul MAI, la care participă atât jurnaliștii acreditați, cât și neacreditați.

Potrivit art.178 Cod de executare și p. 2.44 al ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004 conține stipulări expres accesul în izolatoarele de detenție provizorie aflate în subordinea MAI, astfel

(1) În timpul exercitării funcțiilor de serviciu au dreptul de a vizita instituțiile care asigură deținerea persoanelor, fără permisiune specială:

- a) Președintele Parlamentului Republicii Moldova;
- b) Președintele Republicii Moldova;
- c) Primul-ministru al Republicii Moldova;
- d) deputatul în Parlament;
- e) avocatul parlamentar, membrii consiliului consultativ și alte persoane care îi însoțesc;;
- f) Procurorul General al Republicii Moldova, procurorul care exercită controlul asupra executării hotărârilor cu caracter penal în teritoriul respectiv;
- g) persoana cu funcție de răspundere competentă a organului ierarhic superior instituției sau organului care asigură executarea pedepsei penale;
- h) judecătorul care a examinat sau examinează cauza penală, conform competenței teritoriale;
- i) reprezentantul organizației internaționale care, conform actelor naționale și/sau internaționale la care Republica Moldova este parte, are acest drept;
- j) membrul Comitetului pentru Plângeri.
- k) membrul comisiei de monitorizare.

(2) Instituțiile care asigură deținerea persoanelor pot fi vizitate de alte persoane cu permisiunea specială a administrației acestor instituții ori a persoanelor cu funcție de răspundere ale organelor ierarhic superioare sau în baza hotărârii instanței de judecată, iar în cazul preveniților - și în baza hotărârii organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, în procedura căroră se află cauza penală.

În mare măsură în procesul monitorizării locurilor de detenție, reprezentanții instituțiilor menționate, la rând cu alte sarcini asigură deținuților consultații juridice gratuite. Totodată, asigurarea consultațiilor juridice în mod prioritar sunt asigurate de apărător (avocat) care pentru aceste activități, la permisiunea ofițerului de urmărire penală, are dreptul de a conversa cu clientul timp nelimitat, fiind aduse la cunoștință condițiile respectării restricțiilor legale ce țin de desfășurarea procesului penal sau contravențional și regimul de detenție, inclusiv pentru obținerea consultațiilor juridice gratuite.

În vederea excluderii pe viitor a unor situații de restricții asemănătoare cu cele care s-au confruntat unele organizații care au efectuat vizite în IDP, conform constatărilor CPT, în adresa tuturor subdiviziunilor teritoriale au fost expediate circulare, și suplimentar cadrul normativ existent la acest compartiment.

Întru neadmiterea impedimentelor în activitatea mecanismului național de prevenire a torturii, tratamentului inuman sau degradant, stabilit și exercitat de către avocații parlamentari și membrii Consiliului consultativ pe lângă Centru pentru drepturile omului, au fost organizate întruniri cu avocații parlamentari, unde a fost stabilit mecanismul de vizitare fără permisiune specială a locurilor de detenție aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne și întreprinderea acțiunilor imediate în vederea documentării eventualelor cazuri de încălcare a drepturilor fundamentale.

Punctul 67

CPT solicită autorităților moldovenești de a continua să ia măsuri pentru:

- a se asigura la cel mai înalt nivel și să se acorde prioritate la investigarea cazurilor care implică, eventualele rele tratamente, în urma evenimentelor din aprilie 2009 și că criteriile de o *anchetă efectivă*, astfel cum este stabilit de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului să fie pe deplin respectate. Pentru a realiza acest lucru, autoritățile competente ar trebui să adopte o cooperare mai pro-activă, abordare coordonată și globală;

În urma evenimentelor din aprilie organele procuraturii au înregistrat și examinat în ordinea prevăzută de art.274 Cod de procedură penală 107 sesizări ale cetățenilor, care au pretins că au suferit în urma acțiunilor de tortură și rele tratamente din partea colaboratorilor organelor de poliție în perioada vizată.

Majoritatea plângerilor au fost depuse imediat după evenimentele din aprilie sau în termen de circa o lună după evenimente.

În luna octombrie 2009 conducerea Procuraturii Generale s-a adresat către societate prin intermediul organelor mass-media, prin care a fost exprimată disponibilitatea Procuraturii la investigarea obiectivă a tuturor alegerilor legate de tortură și s-a solicitat adresarea tuturor cetățenilor care au avut de suferit în rezultatul acțiunilor ilegale, în rezultatul acestor măsuri în Procuratură au parvenit încă trei plângeri.

Astfel, în rezultatul evenimentelor din aprilie 2009 au fost înregistrate și examinate 106 sesizări, dintre care în 26 cazuri procurorii s-au autosesizat și au început investigațiile în lipsa plângerilor cetățenilor.

Din numărul total al plângerilor, în 43 cazuri au fost pornite dosare penale, inclusiv în 27 cazuri s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art.309¹ Cod penal (tortura), în 12 cazuri s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art.328 alin.(2) lit. a) Cod penal (depășirea atribuțiilor de serviciu și excesul de putere)

- Într-un caz, în baza autosesizării procurorilor, s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art.328 alin.(3) lit. b) Cod penal pe faptul excesului de putere și depășirii atribuțiilor de serviciu din partea unor persoane cu funcții de răspundere din cadrul MAI, inclusiv ale BPDS „Fulger”, colaboratorii cărui au aplicat violența fizică asupra mai multor persoane în noaptea de 7 spre 8 aprilie în centrul capitalei. La moment această cauză este instrumentată de către Procuratura Generală;

- pe un caz s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art. 152 alin.(2) lit. e) Cod penal;

- pe un caz s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art. 187 alin.(4) Cod penal;

- pe un caz s-a dispus începerea urmăririi penale în baza art. 151 alin.(4) Cod penal (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale care a dus la decesul persoanei) pe faptul decesului cet. „W”. Cauza la moment este investigată de către Procuratura Generală. În afară de aceasta Procuratura Generală investighează într-un dosar aparte pornit în baza art.329 alin.(2) Cod penal (neglijența în serviciu) acțiunile ex-ministrului Afacerilor Interne și a ex-comisarului mun. Chișinău, care nu au luat măsurile corespunzătoare și au tolerat acțiunile ilegale ale subalternilor săi legate de aplicarea nejustificată a forței fizice și reținerea ilegală a cetățenilor.

Din numărul total al cauzelor penale, 10 dosare în privința a 18 colaboratori de poliție au fost finalizate și expediate cu concluzii de învinuire în judecată, unde se află pînă la moment în stadiu de examinare.

Totodată menționăm că urmărirea penală se află la faza finală pe 6 cauze în privința a 11 colaboratori de poliție cărora le-a fost înaintată învinuirea și după finisarea procedurilor legale, urmează a fi expediate în judecată.

Ținem să menționăm că la adoptarea hotărârilor definitive pe dosare Procuratura Generală a făcut aceste informații publice, plasându-le pe site-ul său oficial.

În privința colaboratorilor de poliție suspecți în săvârșirea faptelor ilegale au fost înaintate demersuri privind suspendarea lor provizorie din funcție pe parcursul urmăririi penale (în total 13 demersuri).

În celelalte cazuri, unde făptașii au fost identificați cauzele penale sînt în stadiu de finalizare.

Caracterul îndelungat al anchetării unor cauze penale se datorează atît volumului esențial de activități îndeplinite (prezentări spre recunoaștere, reconstituiri la fața locului, expertize medico-legale complexe, etc.) cît și absenței îndelungate din țară a unor victime.

De asemenea, conform cu prevederile art. 251 al Codului de executare și punctul 25 al Statutului executării pedepsei de către condamnați, la primirea deținuților în penitenciar la 11.04.2009, la orele 00³⁰ colaboratorii serviciului medical au examinat deținuții, inclusiv și în vederea constatării existenței leziunilor corporale sau altor urme de violență. Rezultatele examenului au fost înregistrate în fișele medicale de ambulator a deținuților. În rezultat, prezența leziunilor corporale a fost înregistrată la 27 de deținuți din numărul total de 111 persoane bănuite de participarea la protestele din 7 aprilie 2009. Trei persoane au fost spitalizate în staționarul serviciului medical a penitenciarului:

- „X” - diagnosticul "Traumă craniu-cerebrală acută. Comoție cerebrală" fiind confirmat prin consultația medicilor și investigațiile efectuate în cadrul IMSP Centrul Național științifico-practic de Medicina Urgentă;
- „Y” - diagnosticul "Sindrom hipertensiv";
- „Z” - diagnosticul "Tuberculoză pulmonară evolutivă";

În urma examinării medicale a celor 111 persoane și constatării la unii dintre aceștia a leziunilor corporale, Penitenciarul nr.13 a sesizat Departamentul Instituțiilor Penitenciare și Procuratura Generală prin expedierea comunicatelor speciale corespunzătoare privind leziunile depistate. În vederea neadmiterii acțiunilor de tortură sau a tratamentelor inumane Departamentul Instituțiilor Penitenciare a asigurat accesul necondiționat a mai multor organisme naționale și europene, abilitate cu dreptul de a monitoriza respectarea drepturilor persoanelor aflate în detenție.

- Să asigure, chiar și în acest stadiu târziu, protecția efectivă a presupuselor victime și martorilor a relelor tratamente ori de câte ori este impusă de circumstanțe, ținând cont de recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei Rec (2005) 9 privind protecția martorilor și a colaboratorilor de justiție și Rec (2006) 8 privind asistența victimelor infracționalității. De asemenea, este esențial ca autoritățile competente să ia în considerare potențialul de intimidare, represalii și victimizarea repetată de către poliție atunci când examinează cererile de protecție;

Legislația actuală atribuie aceste funcții în exclusivitate Ministerului Afacerilor Interne, fapt ce în cazurile de tortură și rele tratamente precum și în cazul altor infracțiuni, comise de către colaboratorii organelor afacerilor interne sau cu participarea lor, pune la îndoială eficacitatea măsurilor întreprinse.

- Creșterea implicării victimelor maltratării și reprezentanții lor în procesul de investigare, și de a îmbunătăți furnizarea de informații către public cu privire la progresele și rezultatul investigațiilor privind plângerile de maltratare.

Întru excluderea posibilității de intimidare a victimelor torturii sau altor rele tratamente ce solicită asistență medicală din partea colaboratorilor de poliție, Ministerul Sănătății și Ministerul Afacerilor Interne au emis ordinul comun nr. 372/388 din 03.11.2009 cu privire la măsurile de îmbunătățire a conlucrării dintre organele ocrotirii sănătății și afacerilor interne, prin intermediul căruia personalul medical al instituțiilor medico-sanitare din republică a fost obligat să informeze imediat procuratura teritorială sau specializată în a cărei rază se află instituția medico-sanitară despre cazurile de adresare a cetățenilor drept urmare a unor acțiuni din partea reprezentanților organelor de drept, ce vizează sănătatea și/sau integritatea corporală.

Pe termen mediu, CPT recomandă ca autoritățile moldovenești să înființeze o agenție specializată în investigarea cazurilor, eventual, care implică rele tratamente de către organele de drept, care să fie complet independentă de organele de aplicare a legii, cât și organele de urmărire penală.

Guvernul examinează oportunitatea creării unei agenții independente specializate, având ca finalitate investigarea eventualelor cazuri de rele tratamente. Prim urmare, se pledează pentru ideea înființării unei agenții care ar avea un statut independent și permanent, care să coordoneze și să evalueze activitățile desfășurate la nivel național, să identifice și să raporteze direct Guvernului asupra problemelor complexe din domeniul respectiv, să facă recomandări pentru îmbunătățirea procedurilor și politicilor naționale în materie de prevenire și investigarea cauzelor de rele tratamente.

În acest sens, ținem să comunicăm că înființarea unei astfel de agenții independente ar trebui să parcurgă o anumită procedură cu implicarea a mai mulți factori de decizie conform legislației în vigoare, să fie stabilit regimul ei juridic și statutul de activitate.

Totodată, subliniem că în vederea asigurării activității sale optime și a scopurilor propuse, este necesar a se identifica sursele de finanțare a cheltuielilor inerente funcționării acestei agenții și asigurării cu suficient personal instruit în acest domeniu.